

TLAČOVÁ SPRÁVA

Bez integrovaného vzdelávania nie je možné integrovať sa do Európy: slovenské školy zlyhávajú pri vzdelávaní Rómov.

Bratislava a Budapešť, 21. júl 2008. Rómske deti tvoria narastajúcu časť školskej populácie na Slovensku. Zatiaľ čo Slovensko reformuje svoj školský systém, rómske deti sú čoraz väčšmi znevýhodňované. V oblastiach s prevahou rómskeho obyvateľstva je stále nedostatok predškolských zariadení. Počty žiakov v triedach sú v dôsledku zatvárania škôl privysoké. Zároveň snaha udržať si vysoké počty zapísaných žiakov často motivuje špeciálne školy pre deti s mentálnym postihnutím, aby svojich žiakov získavali z rómskych komunit. Napriek tomu, že Slovensko robí pokroky vo svojej integrácii do Európy, významná časť populácie zostáva marginalizovaná. Veľké množstvo Rómov vylúčených z kvalitného vzdelávania zhoršuje ich perspektívu na zamestnanie a skutočná integrácia zostane pre Slovensko nedosiahnuteľná.

Toto sú hlavné zistenia obsiahnuté v monitorovacej správe Inštitútu otvorenej spoločnosti: Rovnaký prístup Rómov ku kvalitnému vzdelávaniu, pokrývajúcej Slovensko. Správa je prehľadom všetkých existujúcich štúdií a údajov o tejto téme, a navyše ilustruje situáciu novým hlbokým výskumom vykonaným v troch komunitách: Lučenec, Prešov a Zborov. Správa, ktorú pripravili slovenskí odborníci a aktivisti Katarína Šoltésová, Elena Gallová Kriglerová, Stano Daniel a Mirka Hapalová, vychádza dnes na Slovensku.

Koncom roka 2007 rozhodol Európsky súd pre ľudské práva v prípade D.H. a ostatní vs Česká republika, že segregácia rómskych detí v špeciálnom školskom systéme v Českej republike znamená diskrimináciu. Správa OSI odhaľuje, že pravdepodobnosť, že Rómovia v Slovenskej republike sú presunutí do špeciálnych škôl, je 28-krát vyššia aj napriek existujúcim procedúram na zaručenie adekvátneho hodnotenia mentálnej retardácie. Sú indície, že v špeciálnych školách je umiestnených veľa rómskych detí, ktoré netrpia intelektovým deficitom. Systém financovania škôl dáva školám nástroj na umiestnenie detí bez postihnutia do týchto špeciálnych škôl; aj rodičia môžu vidieť finančné výhody, pretože niektoré deti ľahšie získajú motivačné štipendiá za dobré známky v špeciálnych školách.

Podľa Stana Daniela, autora správy, geografická izolácia a segregácia v oddelených susedstvách prispieva k nárastu čisto rómskych alebo prevažne rómskych škôl. “V týchto školách je kvalita vzdelávania očividne nižšia: učitelia majú nižšiu kvalifikáciu, zariadenia sú v zlom stave, vzťahy s rodičmi v komunite sú úbohé. Je potrebné vyvinúť národné a miestne programy na pôsobenie proti “odchodu bielych” a zabezpečenie toho, aby školy všade ponúkali skutočné vzdelávanie, nielen boli miestom, kde je v zime teplo.”

Ministerstvo školstva uznalo dôležitosť predškolskej výchovy pre rómske deti a zaviedlo alternatívny “nultý ročník”, aby bola zabezpečená nejaká príprava pred ich vstupom do prvého ročníka základnej školy. Kým toto nariadenie je určené pre “deti zo znevýhodneného prostredia”, v skutočnosti ide predovšetkým o rómske deti, čo vytvára skorú formu segregácie dokonca prostredníctvom nariadenia zameraného na lepšiu integráciu.

Rómski asistenti učiteľov sú v mnohých krajinách efektívnou cestou na podporu rómskych detí v triede. Správa naznačuje, že na Slovensku táto pozícia nevyžaduje, aby asistenti ovládali rómsky jazyk, čo obmedzuje rozsah, v ktorom môže asistent skutočne pracovať s rómskymi deťmi a prispieť k integrácii. Nedostatok financií na túto pozíciu kladie vyššie bremeno na školy zapájajúce asistentov učiteľov a vedie k ďalšiemu znižovaniu počtu takýchto asistentov pracujúcich v triede. Učitelia majú nedostatočný prístup k školeniam, ako pracovať v rôznorodej triede, školské osnovy sú nepružné a dostupné vzdelávanie je nesystematické, poskytované skôr mimovládnyimi neziskovými organizáciami než intenzívnym úsilím vlády.

V prístupovom procese Európska komisia kritizovala vládu za zlú situáciu Rómov na Slovensku. Ani po vstupe do EÚ nie sú na tom Rómovia na Slovensku lepšie napriek prijatému záväzku naplňať Dekádu inklúzie Rómov 2005-2015 a iným národným aktivitám na zlepšenie ich postavenia. Zdá sa, že dnes, keď sú otvorené hranice a blíži sa prijatie eura, sa integrácia zvyšuje; ale kým sa rómske deti nebudú tešiť rovnakému prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu, stále zostane prekážka k integrovanej spoločnosti, skutočne zahŕňajúcej všetkých.

Poznámky pre editorov

Monitoring *Rovnaký prístup Rómov ku kvalitnému vzdelávaniu* je medzinárodný projekt mapujúci osem krajín, ktoré sú súčasťou iniciatívy Dekáda inklúzie Rómov 2005-2015. Monitoring realizoval Monitorovací a advokačný program EÚ (EUMAP) Inštitútu otvorenej spoločnosti (OSI) v spolupráci s Programom podpory vzdelávania OSI (OSI Education Support Program - ESP) a Programom rómskej participácie (Roma Participation Program - RPP). Výskum realizovali v každej krajine miestne mimovládne neziskové organizácie a experti. Úplný text správ v angličtine a preklady sú dostupné online na <http://www.eumap.org> a <http://www.osf.sk>. Viac informácií o OSI nájdete na <http://www.soros.org>.